

bitig

MSKÜ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

bitig

MSKU Journal of Faculty
of Letters and Humanities

Sorumlu Yazar

Corresponding Author

Arş. Gör. Deniz ÇELİK

Adres: Çankaya Üniversitesi

e-posta:

denizcelik@cankaya.edu.tr

0000-0002-4787-4675

Gönderim Tarihi / Received

15.04.2021

Kabul Tarihi / Accepted

25.05.2021

Atıf / Citation

Çelik, Deniz (2021), "Kapitalist
Söylemde Zevk ve Lacanyen
Etik", *bitig Edebiyat Fakültesi
Dergisi*, C. 1, S. 1, s. 173-181.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Research Article

Kapitalist Söylemde Zevk ve Lacanyen Etik

Jouissance in Capitalist Discourse and Lacanian Ethics

Öz

Kapitalist söylem, Lacan'a göre, eksikliğin olmadığı, tamlığı vadeden bir söylem biçimidir. Bu metinde, günümüzde insanlar arasında giderek artan tüketime dayalı zevk düşkünlüğünün kapitalist söylem ve psikanalizin etiği üzerinden bir okuması yapılmıştır. Lacan'ın tanıtmış olduğu dört söylemde (efendinin söylemi, üniversitenin söylemi, histeriğin söylemi, analistin söylemi) ulaşılması amaçlanan ancak asla ulaşamayan arzu nesnesi (*nesne a*), Lacan'ın ilerleyen yıllarda ortaya attığı beşinci söylem olan kapitalist söylemde ulaşılabilir olarak tanıtılmaktadır. Böylesi bir söylemin baskınlığının, toplumdaki yaygın yapıyı nevrotikten perversiyona dönüştürdüğü düşünülmektedir. Bu söylemin baskınlığı ile bireylerin ruhsal yapılanmasını belirleyen yasa (Baba-nın-Adı) eski gücünü yitirmekte ve yerini farklı ikameler almaktadır. Lacan'a göre yasa, Baba-nın-Adı yoluyla öznenin simgesel düzene tabi oluşunu sağlayarak haz ilkesi aracılığıyla zevke sınır getirmektedir. Bu yasa öznedeki bıraktığı bir "eksiklik" ile kendisini gösterir. Kapitalist söylemde ise böylesi bir eksik söz konusu değildir. Böylesi bir söylemin modern insanı şekillendiren baskın kültür olması, yasayı ve yasa işlevi tutan diğer elementleri (din, ideoloji vs.) zayıflatmakta, yasanın yerini ise zevkin üstünlüğüne dair bir dayatma almaktadır. Zevk, Lacan'ın kuramında kendisine *jouissance* ismiyle yer bulmaktadır ve ızdırap içeren bir zevke işaret eder. Yasanın getirdiği sınır aracılığıyla öznel psikotik, pervert ya da nevrotik olarak yapılanır. Nevrotik yapı, Lacanyen teoride norm kabul edilen ve simgesel düzene tabi olan her bireyin dâhil olduğu yapıdır. Ancak, yasanın zayıflamasıyla birlikte normatif yapının nevrotikten perversiyona doğru kaymakta olduğu tartışılmaktadır. Bu zevk arayışının Lacan'ın 1959-1960 yıllarında vermiş olduğu seminerde açıkladığı psikanalizin etiğindeki konumu tartışılmıştır. Psikanalizin etiğine göre, özne zevkini değil, arzusunu takip etmelidir. Zevk özneyi yalnızca ölüm dürtüsünün götürdüğü noktalarda tutacak, onu arzusundan uzaklaştıracaktır. Bu bağlamda, psikanalizin etik olanı yapmak konusundaki yükümlülüğü,

nevrotik yapının perversiyona yakınsadığı bu dönemde, analizanın arzusunu takip etmesi yolunda analizana eşlik etmektedir.

Anahtar Sözcükler: zevk, etik, psikanaliz, söylem, kapitalizm.

Abstract

According to Lacan, capitalist discourse is a form of discourse that has no lack and that promises completeness. In this text, a reading of increasing indulgence among people through the capitalist discourse and its relation with ethics of psychoanalysis is conducted. In the four discourses introduced by Lacan (master's discourse, university's discourse, hysteric's discourse and analyst's discourse), the object of desire (*objet petit a*) is never attainable, whereas in the capitalist discourse which Lacan starts to mention it in his later work as a fifth discourse, object of desire is pronounced to be attainable. The dominance of such a discourse brings with it to change the common structure in society. With the dominance of this discourse, the law (Name-of-the-Father) that determines the psychic structure of individuals loses the old talent and makes different substitutions. According to Lacan, the law stipulates the pleasure principle of ensuring that the subject is subject to the symbolic system through the Name-of-the-Father. This law flaunts a "lack" left in the subject. There is no such lack in the capitalist discourse. The fact that such a discourse is the dominant culture of the period weakens the law and other elements that hold the function of law (religion, ideology, etc.), and the law is replaced by an imposition of the superiority of enjoyment. Enjoyment takes place in Lacanian theory by the name of *jouissance* and points to an agonizing pleasure. Individuals are structured as psychotic, pervert or neurotic through the lack brought by the law. The neurotic structure is accepted as the norm in Lacanian theory and includes every individual subject to the symbolic system. However, it is argued that with the weakening of the law, the normative structure shifts from neurotic to pervert. In the rest of the text, the position of this pursuit of *jouissance* in the ethics of psychoanalysis, which Lacan explained in the seminar he gave in 1959-1960, was discussed. In accordance with the ethics of psychoanalysis, one should follow one's desire, not enjoyment. Enjoyment will only keep the subject at the points of the death drive, it will drive him away from his desire. In this context, the psychoanalyst's obligation to do the ethical is to accompany the analysand to follow his desire in this period when the commonplace converges to perversion.

Keywords: *jouissance*, ethics, psychoanalysis, discourse, capitalism

Giriş

Geçtiğimiz birkaç yüzyılda, tüketim toplumların ve bireylerin tanımlayıcı unsuru halini almıştır. Modern insanın zevkleri, beğendikleri ve satın aldığı hizmetler kimliğinin inşasında oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Trentman 2016). Modern insan, kendisini tükettikleri yoluyla mutlu olmak ya da zevk almak zorunda hissetmektedir ve bitmez bir merak ile bu mutluluk ve zevkin peşinden koşmaktadır (Baudillard 2008: 15). Lacanyen terminolojide zevk *jouissance* terimine karşılık gelmektedir (Evans 1996: 93) ve içinde ıstırap da barındıran bir zevk olarak tanımlanır. Bu metinde, günümüzdeki bu zevk arayışının Lacanyen etik açısından nasıl değerlendirileceği tartışılacaktır.

Kapitalist Söylem ve Zevk

Lacan 20. Semineri'nde dört söylemden bahsetmiştir: efendinin söylemi, histeriğin söylemi, üniversitenin söylemi ve analistin söylemi. Tüm bu söylemlerde, bölünmüş

öznenin arzu nesnesi, temel gösteren ve gösterenler zinciri arasındaki ilişki, bazı noktalarda içerdikleri imkânsızlık ve yetersizlikle açıklanır (Lacan 1998: 16). Dört söylemin hiçbirinde döngü tamamlanamaz ve arzu nesnesi (*nesne a*) ulaşamaz pozisyonunu korur (Bracher 1994). Beşinci söylem olarak ortaya çıkan kapitalist söylemde ise, bu dört söylemin aksine öznenin *nesne a*'ya direkt erişimi olduğu görülmektedir. Bu söylem, eksiğin varlığını reddedip, “tam” olarak *nesne a*'ya ulaşmanın mümkün olduğunu vadeder (Tomšic 2015: 220). Kapitalist söylem, diğer dört söylemin aksine sürekli birbiri içinde devam eden bir döngü oluşturabilmektedir. Bu kapalı söylemin oluşabilmesinin sebebi, *nesne a*'ya ulaşılabilmesi yoluyla kaybın ve eksiğin reddedilmesidir. Dolayısıyla, kapitalist söylemde ne imkânsızlıktan ne de yetersizlikten söz edilir.

Lacan'ın “zevk” anlamında kullandığı Fransızca kelime *jouissance*, İngilizce'ye “enjoyment” olarak çevrilmiştir; ancak *jouissance* İngilizce karşılığın ifade etmekte yetersiz kaldığı bir biçimde, cinsel bir çağrışım ve acı da içerir ve orgazm anı ile örneklendirilir (Evans 1996: 93). *Jouissance* Lacan'ın tanımladığı üç düzen içinde gerçek düzene aittir (Lacan 1962-1963), haz ilkesi aracılığıyla düzenlenir ve *jouissance* fazlası ölüm dürtüsünün alanına aittir (Evans 1996: 34). Lacan'ın özne kurulumunu açıkladığı biçimiyle, çocuk annesiyle kurduğu imgesel bütünlükten ayrıştığı sırada *jouissance*'tan feragat eder (Fink 1997: 92). Bu ayrışma sırasında geride kalan ise *nesne a*'dır, arzunun nedenidir (Evans 1996: 129). Dolayısıyla, *nesne a* ile *jouissance* birbiriyle doğrudan ilintilidir.

Kapitalist söylemde *nesne a*'ya erişim mümkün olduğundan ve söylem hiçbir eksik olmaksızın kendisini tamamlamaya devam ettiğinden *jouissance*'ın durmaksızın sürmesi vadedilir ve *jouissance* fazlası ortaya çıkmaktadır.

Lebrun 2000 tarihli yazısında, 21. Yüzyıl'da Tanrı yerine bilimin genelgeçer hale gelmesinin yasanın geçerliğini düşürmekle bağlantısını kurar. Bireysel ve toplumsal yaşantıya referans olan ve alışkanlık olarak gelenekle aktarılan düne ait kurallar zayıflamış hatta yok olmuştur. Lebrun bu durumu Tanrı'nın fallik tutarlılığının yerini bilimin gücüne olan inancın almasının, bilimin iddia ettiği tümgüçlülük ve her şeyin mümkün olması sebebiyle sözcelemenin, yani bilinç dışının ve yasanın söyleminin, kaybolması şeklinde yorumlar. “Bu da bizde temsilin güçlüklerinden, ani kaybın getirdiği acıdan, bütün konuşma eylemlerinin getirdiği riskten; başka bir deyişle fallik temsille alakalı olan gerekli zorluklardan özgür bırakmaya dair bir isteği ortaya çıkardı.” (2000: 37). Bir başka deyişle, kişiye risk almadan hakikat maskesinin

kesinliğini sürdürebileceği, tam ve derhal üstatlığa sahip olunacağı ve sonunda gerçekten verimli ve etkili olunacağı illüzyonu verilmiş olur. Bu illüzyonun kırılmasına, günümüzde yaşanan Covid-19 pandemisine karşı aranan çözümlerin yetersiz kalmasına karşı hissedilen, toplumun geneline hâkim olan çaresizlik örnek gösterilebilir. Bilim, “gerçek”ten gelen bu hastalığa olması beklenenin aksine yeterince hızlı çözüm bulmakta yetersiz kalmıştır.

Lacan’a göre, *jouissance* haz ilkesi aracılığıyla kontrol edilir ve olabildiğince az zevk alınması sağlanır (Evans 1996: 34). Haz ilkesi, Lacan’ın tanımladığı üç düzenden bir diğeri olan “simgesel”de kendine yer bulur. Simgesel düzene geçiş, Baba-nın-Adı’nın annenin arzusunun göstereni yerini alarak, yani anne ile çocuk arasındaki birlikteliği sınırlayacak olan yasa işlevi görerek gerçekleşir. Lacan bu geçiş sürecini “kastrasyon” olarak tanımlar (Evans 1996: 22).

Günümüzde olansa, kastrasyonun, bilimin her şeyi mümkün kılmasından kaynaklanan yasa tanımazlığı aracılığıyla olması gerektiği gibi gerçekleşmemesi ve babanın yasasının yok sayılarak yerine geçmesi olarak yorumlanabilir. Babanın yasası ve sembolüğün işlerliği, Lacanyen yapıları belirlemede temel noktalardır (Fink 1997: 113). Bu sebeple, yasanın günümüzdeki işlerliğinin yapılar üzerindeki etkilerinin tekrar yorumlanması günümüz psikopatolojilerini anlamlandırabilmek açısından önemlidir.

Costa ve Lang (2016), Melman’ın fikirlerine dayandırdıkları çalışmada, yasanın düşmesiyle karakterize olan kültürel mutasyonun nevrozdan ziyade perversiyona yatkın bir kültürü ortaya çıkardığını söylemektedir. Aynı çalışmada, yeni histerik semptomlar, yasanın yokluğu içindeki insanların kendilerini yasaya dâhil etme çabası olarak yorumlanmaktadır. Özkan’a ait bir vaka çalışmasında, kendini yaralama, yasaya dair çağrı olarak yorumlanmış ve kişinin mutlu olmak zorunda hissetmesi yeni ruhsal yapılanmalar kapsamında tartışılmıştır (2020). Eksik olan sınırı bedende aramak ve zevk çıkmazında olmak yeni tip semptomlardan sayılmaktadır.

Kapitalizm bugünün söyleminin kurucusu olan sistem olarak, babanın yasasının düşmesinde büyük rol oynar. Žižek kapitalizmi, yasayı/kastrasyonu düşüren bir libidinal rejim olarak tanımlar (2016). Aynı metinde Žižek, günümüzdeki durumu, bizi utandıran bakışın artık gücünü kaybetmesiyle açıklar. Bakışın aslında var olduğunu, bu yüzden kapitalist sistemin psikotik yerine pervert bireyler yarattığını

söyler. Öte yandan bakış, Žižek'e göre, kastrasyonu sağlayan işlevini büyük ölçüde kaybetmiştir. Artık yeni işlevi, tam olarak zevk almadığımız ve yeterince zevk almadığımız için suçlu hissettiren, müstehcen bir süpergoya dönüşmektir. Bu da toplumu her gün daha fazla tüketmeye aç ve daha fazla zevk talep eden bir hale çevirir. Bakış (*gaze*), Lacanyen teoride Başka'nın bakışını ifade eder (Evans 1996: 73). Özne, Başka'nın bakışında, Başka'nın kendisinden ne istediğini araştırmaktadır. Žižek'in bakış açısına göre, Başka artık zevki kısıtlamak yerine zevki şart koşturmaktadır, çünkü Başka'nın bakışı artık kapitalist sistemin tüketme beklentilerini ifade etmektedir; bu beklentiyi karşılamıyor olmak da öznedeki suçluluk uyandırır.

Tüm bunlar, toplumun yöneldiği sürekli zevkin nasıl bir yapıyla ortaya çıktığını göstermektedir.

Lacanyen Etik

Lacan'a göre, etik olan kişinin arzusunu takip etmesidir (Evans 1996: 57). Psikanalizin etiği de dolayısıyla öznenin arzusuna ulaşmasını sağlayan yolların çalışılması gerektiğini söyler. Arzunun doğası ise, Freud tarafından çok yönlü-sapkın olarak tanımlanmıştır (De Kesel 2009). Bu anlamda etik, Lacan'a göre ahlaki iyiyi içermesi gereken değildir. İyi yalnızca gösterenlerle ulaşılabilecek bir değerdir, başka bir deyişle iyi kendiliğinden var olan değil, Başka tarafından belirlenendir. Arzu Başka'nın arzusudur. Başka, Lacanyen teoride, kişinin içine doğduğu söylemi, dolayısıyla da gösterenleri belirler (Evans 1996: 136). İlk Başka öznenin annesi ya da ona ilk temel bakımı veren kişidir, çünkü öznenin kendisini konumlayacağı yer bu Başka'nın arzu nesnesinin olmasını hayal ettiği yerdir.

Etik olan, içeriği ne olursa olsun arzuya dair olandır (Lacan 1997: 97). Dolayısıyla, etik ve ahlak özdeş değildir. Arzunun temelinde, Lacan'ın önceki dönem çalışmalarında geçtiği şekliyle Das Ding yatar. Das Ding, gösterenin, dilin ve bilinç dışının ötesinde olan arzu nesnesidir (Evans 1997: 207). Das Ding, tıpkı kaybolan bir şeyin bulunması gibi bulunmaya çalışılır ama kimse onu bulamaz, sadece onun haz veren ilişkilerini bulabilir (Lacan 1997: 52). Etik "iyi" bir gösteren olarak arzulayanın tatminini sağlamak için her zaman bir başka iyiyle takas edilebilir. Ancak bunlar yalnızca ikame olacaktır, Das Ding tüm bunların ötesinde yatandır. Dürtüler Das Ding'e ulaşma amacıyla hareket eder (Lacan 1997: 112).

Özne her zaman Das Ding'e gitmeye çalışır, ancak gösterenler-üstü olan Das Ding erişilmezdir (Evans 1996: 207). Bu şekilde, arzunun tatmin edilemez oluşu arzunun

var olmaya devam etmesini sağlamaktadır. Öznenin Das Ding'e yönelmesi, yani arzusunu takip etmesi etik açıdan iyi olandır. Ancak bilinç dışı ve dilin ötesinde konumlanmış olan Das Ding (Evans 1996: 207), Lacan'ın Etik Semineri'nde hem yüce iyi (1997: 76) hem de mutlak kötü (1997: 74) olarak ifade edilmektedir. Das Ding'in bu ikircikli yapısı, kişinin arzusunu dürtüler kanalıyla devam ettirmesi açısından iyi olması, ancak alanı haz ilkesinin ötesinde olan ölüm dürtüsüne ve enseste götüren bir yapısı olduğu içinse kötü olması olarak yorumlanabilir.

Etik seminerinde, suçluluk Lacan tarafından tartışılan konular arasındadır. Etik, Freud'un tanımladığı süpereo ile içselleştirilen taleplere indirgenemez (Lacan 1997: 7). Bu içselleştirilen talepler toplumun ahlaki öğretilerinin öznenin beklentileri olarak ifade edilebilir. Özne iki tip suçluluk deneyimler: ilki ahlaki öğretilere, ikinciyse arzuya karşı gelmeye dair (De Kesel 2009: 52). Ahlaki öğretilere karşı gelen özne, arzusunun peşinden giderken toplumsal normları ihlal ettiğinde suçluluk hisseder. Öte yandan, devamlı tatmin edilmesi ateşiyle yanan arzusuna dair dürtüleri görmezden gelen kimse de, arzusuna karşı bir suçluluk duyar. Dürtü, arzu denen tek bir itici gücün belirli ve parçalı tezahürleridir (Evans 1996: 38).

Bu noktada, günümüzdeki zevk düşkünü toplumun suçluluk konusunda nasıl konumlandığını tartışmak gerekebilir. Yeni toplumsal yapı, arzunun ulaşılmazlığı ve eksik yerine arzunun ikamelerini, yani zevk nesnelere hayatlarının merkezine koyarken, toplumsal normu (yasayı) çiğnemekte bir sakınca olmadığı tezi üzerinden kendini tanımlar (Žižek 2016: 483). Toplumsal normlar gerici, geleneksel ve işlerliğini yitirmiş olarak görülmektedir. Bu durumda, bu öznelere ahlaki öğretilerin ihlaline dair hissettikleri suçluluğun daha minimize edilmiş bir seviyede olduğu varsayılabilir. Öte yandan, devamlı zevk nesnelere peşinde olduklarından, arzularına yakın değildirlere. Zevk nesnelere özneye *jouissance* sağlar ve simgesel bir yasa ile sınırlandırılmadığında, simgesel çerçevede çalışılabilecek olan arzudan uzaklaşmış olunur (Özkan 2020: 309).

Jouissance, ölüm dürtüsüyle ilgilidir ve yapısı gereği simgesel olanı aşmaya yöneliktir (Evans 1996: 94). Kapitalist toplumun öznelere de devamlı bir zevk peşinde koşarken kapitalist söylemde de açıklandığı gibi arzunun tatmininin imkânsızlığını ve kendilerinin birer bölünmüş özne olduğunu reddetmiş durumdadırlar; dolayısıyla bu hayali tamlık hali öznelere *jouissance*'a götürecektir. Kendilerinin tam oldukları illüzyonu ile birlikte, her zevk nesnesinin arzularını dindirecek olan (Das Ding) olduğunu zannedebilirler. Bu açıdan da, her zevkin sonunda yaşadıkları hayal

kırıklığı ve yeni bir ikame aramanın çaresizliği onlar için neo-liberalizm öncesi yaşamış insanlardan çok daha yıkıcı olabilir.

Haz ilkesi, yukarıda bahsedilen Das Ding ile özne arasında kurulan mesafeyi garantilemektedir (Lacan 1997: 81). Gerçeklik ilkesi ile birlikte, zihinsel işlevi sağlayan iki yapıdan biridir (Evans 1996: 164). Haz ilkesinin yeri simgeseldeyken, *jouissance* gerçektir. Simgesel düzen, Baba-nın-Adı ile birlikte ilk yasa olan ensest yasağının özne tarafından tanınması ile karakterize iken (Fink 1997: 84), gerçek düzen hayal edilemeyen ve dile getirilemeyenler olarak ifade edilmektedir (Evans 1996: 162). Dolayısıyla, toplumsal yasaların alanı simgeseldeyken, ölümün alanı gerçektir.

Haz ilkesi, Freud'a göre içsel enerjinin dışarıya çıkmasını amaçlayarak yaşayan organizmayı inorganizmaya dönüştürür (De Kesel 2009: 69). Böylece dürtü, ölüm dürtüsüne dönüşmüş olur. Gerçeğe yaklaşmak da esasında öznenin inorganik hale dönme isteğine, yani ölüm dürtüsüne götürür. Bu anlamda, aslında *jouissance* ile sürekli ilişkide olmak, kişinin simgeselden çıkıp gerçeğe, toplumdan çıkıp ölüme yaklaşması olarak yorumlanabilir.

Günümüz yasası, eski toplumsal kuralların aksine, tüketmeye yönelik ve sınır aşıcı yeni yasalar getirmiştir. Bunlara örnek olarak ekstrem sporlar yapmanın, cesaret örneği gösterip uzak diyarlara bilinmez yolculuklara çıkmanın ya da riskleri görmezden gelip her çeşit maddeyi kullanmanın günümüzde medya organları aracılığıyla “tercih edilmesi gereken” olarak sıklıkla pazarlanıyor olması verilebilir. Tüm bunlar, eski toplumsal yasanın sınırlayıcılığını bir kenara bırakıp “kendimiz” olmamız gerektiğini öğütlerken bahsedilen eylemlerin reklamını yapar. Aslında, tersi perspektiften bakıldığında, baskın popüler kültürün tüm bu yaşam biçimlerini insanlara sunuyor olması, bunları tam da “yeni norm” yapar. Bu anlamda, alışık olduğumuz anlamıyla “yasa”, ensest yasağından beri süregelen ketleyici (ve simgesele götüren) işlevi yerine, serbest bırakıcı (ve zevke götüren) bir işlev kazanmış gibi görünmektedir.

Psikanalizin etiğinin arzuyu çalışmak olduğu ve *jouissance*'in arzudan temel olarak farklı olduğu düşünüldüğünde, genel yapısı *jouissance* aramaya yönelmiş bireylerle çalışılırken psikanalistin etik bir çalışma yürütebilmek adına kendisini konumlayacağı nokta önem arz etmektedir. Günümüzde, kişiler arzularına yanıt aramaktansa perversiyona benzer bir biçimde aşırı zevke sınır getirmeye yönelik

taleplerle analiz sürecine başlayabilmektedirler (Özkan 2020: 310). Analistin görevi, analizanın talebini yanıtsız bıraktığı bir pozisyonda durarak oluşacak aktarımla kişinin arzusunu çalışmaya yöneltmektir (Evans 1996: 215). Analizin nihai hedefi arzunun nedenini çalışma yolunda analizana eşlik etmektir.

Sonuç

Bu metinde, kapitalist söylem ekseninde değişen topluma mensup bireylerin değişkenlik gösteren ruhsal yapılanmalarının psikanalizin etiği bağlamında bir değerlendirmesi yapılmıştır. Psikanalitik açıdan etik olan, öznenin arzusunun çalışılmasıdır (Evans 1996: 57). Arzu, babanın yasasının özne ile annenin arasına girmesiyle devreye giren simgesel sistem aracılığıyla oluşur (Evans 1996: 204). Daha önce de bahsedilen Lebrun'un makalesinde, babanın yasasını düşürmekle beraber dilin de boyunduruğundan kurtulma hevesine değinilmektedir (2000). Özne simgeselin ötesine geçtiğinde, *jouissance*'ın, yani zevkin alanında olacaktır; çünkü *jouissance* Das Ding'e doğru bir sınır aşımıyla karakterizedir (Lacan 1997: 80). Dolayısıyla, öznelerin zevke yatırım yaptığı bir analitik ortamda, etik çalışmanın yürütülmesi zevkin değil arzunun çalışılmasıyla mümkün olacaktır.

Modern toplumun özneleri arzularına dair konuşmaktan ziyade, arzunun yokluğundan kaynaklı olarak zevkleri üzerine konuşmak üzere analiz sürecine başlayabilmekte, simgesel düzenin işlevselliğin eksikliğinden dolayı eksik sınırı bedenleri üzerinden getirmeye çalışabilmektedirler (Özkan 2020). Böylesi analitik çalışmalarda analistin Başka konumunu koruyarak analiz sürecini etik olarak ele alması mümkün olacaktır. Analizin sürecine dair kuralları muhafaza etmek ve dilin, yani simgeselin çalışılmasına eşlik etmek, simgeselin zayıflamış olduğu öznelerde etik bir analitik çalışma yürütmenin gerekliliğidir.

Kaynaklar

- Baudrillard, Jean (1997), *Tüketim Toplumu*, çev. Hazal Deliçaylı ve Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bracher, Mark (1994), "On the Psychological and Social Functions of Language: Lacan's Theory of the Four Discourses", Ed. Mark Bracher, Marshall W. Alcorn, Ronald J. Corthell ve Françoise M. Kenney, *Lacanian Theory of Discourse: Subject, Structure and Society* içinde, s. 107-128, New York, London: New York University Press.
- Costa, Dayse S. ve Lang, Charles E. (2016), "Hysteria Today, Why?", *Psicologia USP*, 27 (1), s. 115-124. doi: 10.1590/0103-656420140039.

- De Kesel, Marc De (2009), *Eros and Ethics: Reading Jacques Lacan's Seminar VII*, çev. Sigi Jöttkandt, Albany: NY, State University of New York Press.
- Evans, Dylan (1996), *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*, London: Routledge.
- Fink, Bruce (1997), *A Clinical Introduction to Lacanian Psychoanalysis: Theory and Technique*, Cambridge: Harvard University Press.
- Lacan, Jacques (1962-1963), *Anxiety: The Seminar of Jacques Lacan, Book X*, 2014, Ed. Jacques-Alain Miller, çev. A. R. Price, Cambridge, UK: Polity.
- _____ (1997), *The Seminar of Jacques Lacan, The Ethics of Psychoanalysis (Book VII: 1959-1960)*, Ed. Jacques-Alain Miller, çev. Dennis Porter, New York: W. W. Norton & Company.
- _____ (1998), *The Seminar of Jacques Lacan, On Feminine Sexuality The Limits of Love and Knowledge (Book XX: Encore 1972-1973)*, Ed. Jacques-Alain Miller, çev. Bruce Fink, New York: W. W. Norton & Company.
- Lebrun, Jean-Pierre (2000, Ocak), "The 21st century will be Lacanian or it will be barbarian!", çev. Cormac Gallagher, *Lacan: 100 Years*, Sempozyumda okunan makale, Paris, La Sorbonne.
- Özkan, Aylin (2020), "Lacanyen Yaklaşımında Yeni Ruhsal Yapılanmalar ve Vaka Tartışması", *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 7 (3), s. 297-314.
doi: 10.31682/ayna.683214
- Tomšic, Samo (2015), *The Capitalist Unconscious: Marx and Lacan*, London; New York: Verso.
- Trentmann, Frank (2016), *Empire of Things: How We Became a World of Consumers, from the Fifteenth Century to the Twenty-First*, New York: Harper.
- Žižek, Slavoj (2016), "Can One Exit from the Capitalist Discourse without Becoming a Saint?", *Crisis and Capitalism*, 3 (3), s. 480-499.